

цією програмою, вже працює на селі вчителем хімії в Улянівській загальноосвітній школі Скадовського району.

Саме здатність економіки створювати і ефективно використовувати людські ресурси визначає економічну силу нації, її добробут.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Guide on Measuring Human Capital. Prepared by the Task Force on Measuring Human Capital. – United Nations ECE/CES/2016/2/Add.2, Economic Commission for Europe, 2016.

2. Артеменко В. Б. Інтегральні індикатори якості життя населення в управлінні регіональним розвитком. Соціальна економіка. 2001. № 3. С. 45-50.

3. Головінов О. М. Людський капітал в умовах трансформації економіки України. Економічний вісник Донбасу. 2012. № 3. URL: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/26987.html#introduction> (дата звернення: 18.03.2020).

4. Регіональний людський розвиток: Статистичний бюлетень. Київ: Державна служба статистики України, 2014. 62 с

5. PISA-2018. Capacity needs analysis: Ukraine. – OECD, URL: <https://www.oecd.org/pisa/aboutpisa/Ukraine-PISAcapacity-needs-analysis.pdf>; STEP Skills measurement. – World Bank, [http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/Feature%20Story/Education/STEP%20Snapshot%202014_Revisioned_June%202014%20\(final\).pdf](http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/Feature%20Story/Education/STEP%20Snapshot%202014_Revisioned_June%202014%20(final).pdf) (дата звернення: 19.03.2020).

6. United Nations Development Programme. URL: <http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/hdr/> (дата звернення: 18.03.2020).

Демидюк С. М.

к.е.н., доцент кафедри менеджменту
Міжнародного економіко-гуманітарного
університету ім. акад. С. Дем'янчука
м. Рівне, Україна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЛІСОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

Лісове господарство України є тією сферою економічної діяльності, яка за період існування незалежності не змінила суттєво своєї форми, зберігши при цьому основні риси радянської системи господарювання. Наслідком цього є те, що лісогосподарська діяльність жорстко регламентується різноманітними правилами та інструкціями, що в свою чергу призводить

до неможливості втілення на рівні лісгоспу інновацій, ігнорування позитивного іноземного досвіду ведення лісового господарства та регулювання підприємництва в цій сфері діяльності, що негативно відображається екологічному стані українських лісів.

При дослідженні проблем економічного регулювання підприємництва у лісовому господарстві варто спочатку дослідити суть та дати наукове визначення цього процесу. Так згідно статті 63 Лісового кодексу України ведення лісового господарства полягає у здійсненні комплексу заходів з охорони, захисту, раціонального використання та розширеного відтворення лісів [1]. Основним завданням державного регулювання та управління у сфері лісових відносин згідно статті 25 Лісового кодексу України є забезпечення ефективної охорони, належного захисту, раціонального використання та відтворення лісів. Державне регулювання та управління у сфері лісових відносин здійснюється шляхом:

- 1) формування та визначення основних напрямів державної політики у сфері лісових відносин;
- 2) визначення законом повноважень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;
- 3) установлення відповідно до закону порядку і правил у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів;
- 4) здійснення державного контролю за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів [1].

Виходячи з цього, можна дійти висновку, що еколого-економічне регулювання підприємницької діяльності у лісовому господарстві – це вплив державних органів влади на діяльність лісгосподарських підприємств з метою забезпечення ними економічно ефективного та екологічно безпечного і сталого ведення лісового господарства, а також недопущення їх збитковості та попередження виникнення екологічних відхилень.

Державний вплив на ефективність лісгосподарської діяльності здійснюється переважно за допомогою загального законодавчого регулювання діяльності і створення стимулів. Як правило, найбільш суттєві державні стимули прописані в законодавчих актах, що мають відношення не лише до лісового господарства (Лісовий кодекс і підзаконні акти), а й до усієї економіки вцілому. Прикладом цього може бути надання пільг з оподаткування окремій групі суб'єктів господарювання. Фінансову підтримку держави можна класифікувати як пряму і непряму. До прямої підтримки держави відноситься надання асигнувань на ведення лісового господарства, субсидій, компенсацій, технічної допомоги і податкових пільг, а до непрямої – повне або часткове фінансування складання планів лісовпорядкування та проведення наукових досліджень. При цьому фінансова підтримка лісового господарства може здійснюватися або

безпосередньо з державного бюджету через профільне міністерство або через спеціалізовані фонди [2].

Варто також відмітити, що втручання державних органів влади у діяльність лісогосподарських підприємств може здійснюватися у трьох формах: прямого державного втручання (або як ще його називають безпосереднім державним адмініструванням); непрямого економічного стимулювання, яке здійснюється у формі створення стимулів (через надання різноманітних податкових, митних та інших пільг та привілеїв) та фінансуванні лісогосподарської діяльності; ринковому саморегулюванню, яке полягає в створенні конкурентних рівних умов для усіх суб'єктів лісогосподарювання та використання таких ринкових механізмів як вільне ціноутворення, біржова торгівля, залучення сторонніх суб'єктів господарювання до виконання лісогосподарських робіт (рис. 1).

На даний час регуляторна політика в сфері лісового господарства в Україні спирається більше на використання інструментів прямого державного втручання (адміністрування) та частково на економічне стимулювання невиснажливого лісокористування. При цьому недооцінюється ефективність використання в практиці лісогосподарювання інструментів ринкового саморегулювання. Хоча як показує досвід останніх років впровадження в практику ринкових механізмів саморегулювання призводить до зростання доходів лісогосподарських підприємств та підвищенню ефективності їх діяльності.

Так, наприклад, реалізація необробленої деревини через аукціони на біржах призвела до зростання цін на лісоматеріали, що дозволило лісокористувачам отримувати додаткові доходи. А залучення сторонніх суб'єктів господарювання до виконання лісозаготівельних робіт призвело до зниження собівартості заготівлі одного кубометра деревини. А суттєве зниження собівартості робіт дозволяє отримувати лісогосподарським підприємствам додатковий прибуток. Варто також враховувати те, що регулювання є однією з складових політики (діяльності спрямованої на зміну або підтримання заданого стану системи). Однак, за станом на 01.10.2020 року не було розроблено та законодавчо схвалено Національної лісової політики України, наслідком чого є відсутність цілісного бачення напряму розвитку лісового господарства України в довгостроковій перспективі.

Це в свою чергу призводить до несистемності та неузгодженості регуляторних дій з боку державних органів. Тому пропонується при здійсненні регулювання підприємницької діяльності в лісовому господарстві України змістити акценти з використання інструментів державного адміністрування на використання інструментів та механізмів ринкового саморегулювання.

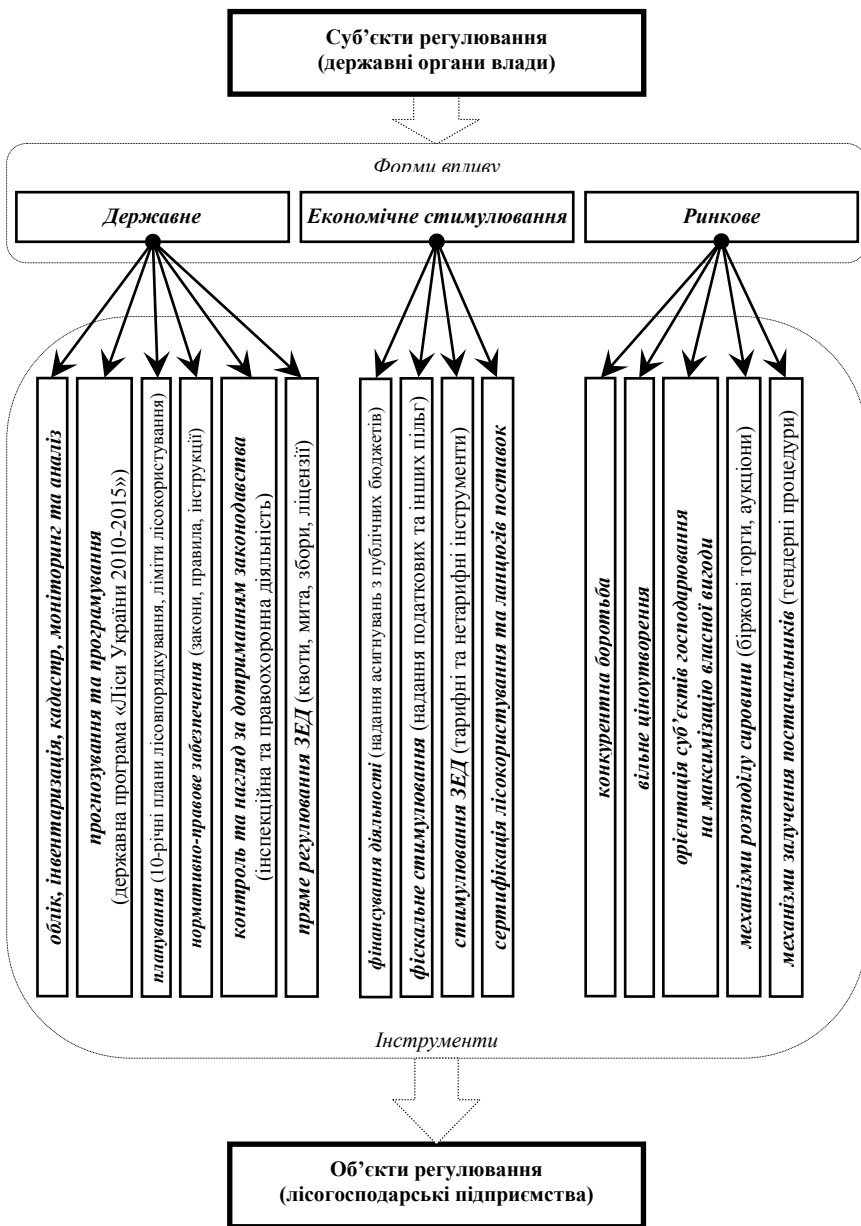

Рис. 1. Система еколого-економічного регулювання підприємницької діяльності в лісовому господарстві України

Причина ж більшості екологічних проблем лісового господарства України полягає у наданні переваги плантаційному лісорозведенню, тобто створенню лісових культур, замість використання природного лісовідновлення. Хоча створення лісових плантацій (з однопородними та одновіковими культурами) з економічної точки зору є більш виправданим, оскільки такі ліси мають більшу віддачу, але варто враховувати також і інші (нересурсні) функції лісу.

Так, згідно статті 39 Лісового кодексу України ліси України за екологічним і соціально-економічним значенням та залежно від основних виконуваних ними функцій поділяються на такі категорії:

1) захисні ліси (виконують переважно водоохоронні, ґрунтозахисні та інші захисні функції);

2) рекреаційно-оздоровчі ліси (виконують переважно рекреаційні, санітарні, гігієнічні та оздоровчі функції);

3) ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення (виконують особливі природоохоронні, естетичні, наукові функції тощо);

4) експлуатаційні ліси [1].

При цьому експлуатаційне значення українських лісів применшується, а декларується, що ліси України мають переважне екологічне та водозахисне призначення.

Внаслідок цього виникає парадоксальна ситуація, коли за кошти державного бюджету України здійснюється посадка одновікових однопородних плантацій лісу (зазвичай основною культурою яких є сосна, дуб чи бук), на яких потім забороняється проведення рубок головного користування (основної мети створення лісових плантацій) і дозволено лише проведення санітарних та лісовідновних рубок. Монокультури лісу зазвичай є менш біологічно- та пожежостійкими порівняно з природними та напівприродними лісами, внаслідок чого виникають хвороби та дуже часто ліс згорає від пожеж. Лісокористувач в такому випадку отримує лише низькоякісну деревину (зазвичай це технологічні та паливні дрова) і в довгостроковому періоді несе лише збитки. Варто також врахувати, що в південних областях України схожість шпилькових порід є досить низькою, внаслідок чого її посадка в степових умовах є досить затратною, оскільки доводиться пересаджувати значну частку площ (в окремих випадках до 80 %). Тому потрібно відмовитись від такої практики. Варто також взяти за основу міжнародну класифікацію охоронних об'єктів за категоріями Міжнародного товариства охорони природи (IUCN) та переглянути доцільність поширення режиму заборони рубок лісу на окремі лісові земельні ділянки, зменшивши при цьому їх площу до 5–10 % від загальної площі лісового фонду України та дозволивши обмежену господарську діяльність на них.

Підсумовуючи викладене вище, можна дійти висновку, що лісове господарство України характеризується низькою ефективністю функціонування, що підтверджується відсутністю стимулів щодо впровадження інновацій та проведення реформ цієї галузі, негативними тенденціями в екологічному стані лісів України тощо. Основною причиною цього можна назвати неефективну систему регулювання лісгосподарської діяльності. Наслідком чого є вилучення з господарського використання значних площ лісів; нераціонального присвоєння ним режимів охоронності, що негативно впливає як на економічну ефективність функціонування лісгосподарських підприємств, так і на екологічний стан лісів; непряме демотивування впровадження інновацій лісоводами шляхом детальної регламентації їх діяльності; гальмування поширення ринкових методів господарювання та ринкових відносин у цю сферу національної економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лісовий кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 17, ст.99) // Верховна Рада України. Офіційний вісник України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text> (дата звернення: 13.02.2020)
2. Полякова Л., Попков М., Кирилюк С., Сторожук В. Экономические механизмы регулирования неистощительного ведения лесного хозяйства. *WoodBusiness*. URL: <http://www.lesovod.org.ua/node/512> (дата звернення 22.03.2019).

Дем'янчук І. А.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки та фінансів
Міжнародного економіко-гуманітарного
університету ім. акад. С. Дем'янчука
м. Рівне, Україна

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Забезпечення конкурентоспроможності національної економіки потребує створення умов ефективного використання потенційних можливостей регіональних економічних систем. Створення таких умов вимагає кількісної оцінки потенціалу, а також кількісної оцінки ефективності його використання. Має бути сформований науковий підхід, який дозволить на системному рівні здійснити комплексну оцінку,